

ISHSIZ FUQAROLAR UCHUN AMALIYOTGA YO'NALTIRILGAN O'QITISH MODELI

G'ofurov Nozimjon No'monovich

Farg'ona viloyati O'zbekiston tumani Kasb Hunarga o'qitish markazi

O'quv ishlari bo'yicha direktor o'rinbosari

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7194429>

Ishsiz fuqarolarni kasbga tayyorlash ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish va ishsizlikka qarshi kurashishning umummilliy chora-tadbirlari tizimida ustuvor vazifaga aylanib bormoqda, kasbiy ta'limni tashkil etish, mazmuni va texnologiyasi orqali amalga oshiriladigan shaxsni ijtimoiy va kasbiy rehabilitatsiya qilishning ustuvor vazifasini bajarib, har yili ko'proq shaxsiyatga yo'naltirilgan va amaliy bo'lib bormoqda. Boshqaruvning yangi usullariga o'tish, mehnat bozorining shakllanishi, mamlakatimizni jahon iqtisodiyotiga integratsiyalashuvining ob'ektiv zarurati erkin, barkamol shaxsni shakllantirishga, malakali kadrlar tayyorlashga qaratilgan kadrlar tayyorlashni tashkil etishning yangi modellarini yaratish va rivojlantirishni belgilab beradi. mehnat bozorida talab yuqori bo'lgan mutaxassislar.

Mahalliy kasb-hunar maktabi uzoq vaqt davomida jahon ta'lim amaliyotidan ajralgan holda faoliyat yuritdi. Mehnat bozorida ro'y berayotgan jadal o'zgarishlar ishsiz fuqarolarni kasbga tayyorlashning an'anaviy tizimi va yangi ta'lim resurslari iste'molchilari o'rtasidagi qarama-qarshiliklarni ko'rsatdi. An'anaviy kasbiy ta'lim asosan reproduktiv xarakterga ega bo'lib, avtoritarizm bilan ajralib turadi, o'qituvchi faoliyati bilan belgilanadi, o'quv jarayonida sub'ekt-ob'ekt munosabatlarini mustahkamlaydi, bu jamiyatda rivojlanayotgan amaliyotga yo'naltirilgan tendentsiyalarga mos kelmaydigan ko'rinadi.

Kasbiylashtirish faqat maksimal ijtimoiy foydalilik nuqtai nazaridan amalga oshiriladigan ta'limning faqat klassik yondashuvlaridan foydalanishga asoslangan qo'shimcha kasbiy ta'limning an'anaviy tizimi o'rganishda zarur bo'lgan amaliy ko'nikma va ko'nikmalarni rivojlantirishga yomon yo'naltirilgan. kelajak nafaqat ish bilan ta'minlash, balki mehnat funktsiyalarini sifatli bajarish uchun ham.

Ishsiz fuqarolarni kasbga o'qitishning yangi modelini tanlash mehnat bozorida raqobatbardosh, harakatchan, barkamol, o'z kasbi (mutaxassisligi) bo'yicha ravon, kasbiy faoliyat doirasida uzluksiz kasbiy o'sishga tayyor bo'lgan mutaxassisni shakllantirishga ta'sir ko'rsatish imkonini beradi, uzluksiz ta'lim tizimi. Ishchi kuchini tarmoqlar, hududlar va bandlik turlari bo'yicha qayta taqsimlanishini tashkiliy-iqtisodiy vositalar bilan ta'minlash maqsadida davlat,

viloyat, shahar va xo'jalik tuzilmalarining har tomonlama qo'llab-quvvatlagan holda uzluksiz ta'lim tizimini shakllantirishga e'tibor qaratish zarur.

Endilikda ta'lim muassasalari ish beruvchi talabidan emas, asosan aholi talabidan kelib chiqib, natijada ko'pincha talabgor bo'lmagan kasb-hunarga ega bo'lgan bitiruvchilar ishsizlar safiga qo'shilmoqda. Faqatgina ishsiz fuqarolarni kasbga o'qitishning moslashuvchan, mobil va kuchli tizimi O'zbekistonda bozor iqtisodiyoti rivojlanishidagi innovatsion jarayonlarni kadrlar bilan yanada to'liq va samaraliroq ta'minlash imkonini beradi, bu esa ma'lum darajada jamiyatdagi ijtimoiy keskinlikni pasaytiradi.

Fuqarolar va ish beruvchilarning ehtiyojlarini maqbul darajada qondiradigan, jamiyat, iqtisodiyot va davlat manfaatlarini hisobga oladigan amaliyotga yo'naltirilgan kadrlar tayyorlash modelidir.

Ishsiz fuqarolarni o'qitish jarayonida pedagogik faoliyatni tashkil etish muayyan o'quv profili uchun o'quv materialining mazmunini qurishning o'ziga xos xususiyatlariga va qo'llaniladigan etakchi usullar va o'quv qo'llanmalariga bog'liq. Bu ishsiz fuqarolar orasidan o'qituvchi-maslahatchi va talaba tayyorlashdagi o'zaro munosabatlarning xarakteriga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Bunga qarab, an'anaviy va innovatsion o'rganishning turli modellari ajralib turadi. An'anaviy modellarga tushuntirish-illyustrativ, muammoli, dasturlashtirilgan, innovatsion modellarga esa "blokli o'qitish", "modulli ta'lim", "masofaviy ta'lim", "amaliy yo'naltirilgan o'qitish" va boshqalar kiradi.

"O'quv modeli" tushunchasining mohiyati, bir tomondan, o'quvchilar o'rganishi kerak bo'lgan tarkibni modellashtirishga, ikkinchi tomondan, pedagogik, ta'lim va amaliy harakatlarsiz to'liq o'rganish mumkin bo'lmagan holda qisqartiriladi. Modellar bir-biridan turli jihatlar bilan farqlanadi: o'qitish va o'quv faoliyatining tabiati, o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi o'zaro munosabatlarning tabiati, o'qitishning tuzilishi va mazmuni, o'qitish vositalari va usullari bilan.

Shuni ta'kidlash kerakki, amaliyotga yo'naltirilgan o'rganish tabiiy o'rganishdir: hayotda biz biror narsa qilish zarurati bilan duch kelganimizda yangi narsalarni o'rganganimizdek, qo'shimcha kasbiy ta'lim tizimidagi ishsiz fuqarolar ham o'ziga xos xususiyatlarni kelajakdagi mehnat funktsiyasi "his qilishlari" kerak. Farqi shundaki, bu "uchrashuv"ni o'qituvchi tashkil qilishi kerak. Shu munosabat bilan u turli xil o'qitish usullaridan foydalanishi mumkin: biznes va simulyatsiya o'yinlari (jumladan, o'quv kompyuter dasturlari), jarayonni modellashtirish (haqiqiy ishlab chiqarish sharoitlariga iloji boricha yaqinroq), vaziyatni tahlil qilish usuli, aqliy hujum. Bu usullar hal qilinishi kerak bo'lgan amaliy muammoning mavjudligiga asoslanadi.

Amaliyotga yo'naltirilgan ta'limning afzalliklari shundan iboratki, ishsiz fuqarolar qisqa o'qish davrida amaliy faoliyatda faol ishtirok etadilar, ular, qoida tariqasida, kuchli ijobiy his-tuyg'ularni (qiziqish, olingan natijadan qoniqish) boshdan kechiradilar. faqat ma'lum intellektual qobiliyatlar (kuzatish, tahlil qilish, isbotlash va boshqalar), shuningdek, ijodiy qobiliyatlar (savol berish va echimlarni izlash qobiliyati).

Ushbu o'quv modeli ishsiz fuqarolarning yuqori predmetli va uslubiy malakasini, o'qituvchidan amaliy vazifani shakllantirish va to'g'ri yechim topish qobiliyatini talab qiladi.

Ishsiz fuqaroga intellektual mehnat yoki kasbiy faoliyatning yangi usullari va usullarini o'rgatish uchun uning tafakkuri, ongi va shaxsiyatini o'zgartirishga yordam berish kerak. Bu muammoni hal qilish orqali kattalarni o'rganish va rivojlantirish muammolarini hal qilish mumkin.

Amaliyotga yo'naltirilgan ta'lim modeli quyidagi g'oyalar va tamoyillarga asoslanadi.

1. Ish "bilimdan harakatga" ketma-ketlikda emas, "harakatdan bilimga" tashkil etiladi. O'zi biror narsa qilishga uringan odamda savollar, qiyinchiliklar, harakat mavzusi haqida yangi narsalarni o'rganish uchun motivatsiya mavjud. Shu va faqat shu holatda, yangi ma'lumotlarga ehtiyoj paydo bo'lganda, u talab qilinadi va idrok qilinadi.

2. Ta'lim mavjud bilimlar bilan tanishish tarzida emas, balki tegishli fan sohasini o'rganish sifatida tashkil etiladi, ya'ni bu modelni amalga oshirishda odamlar xotirasi tashqi ma'lumotlar bilan to'ldirilmaydi (odatda bundan hech narsa chiqmaydi), balki o'ziga xos ma'lumotlar bilan to'ldiriladi. ijodiy, ijodiy faoliyat, yangi mexanizmlarni mustaqil "ixtiro qilish".

3. Ta'lim modelida shaxsning ijtimoiy tabiati haqidagi g'oya prinsip-bayon shaklida qo'llaniladi: kattalarni samarali o'rganish faqat guruhda va uning resurslari hisobiga mumkin. Guruh semantik makonning ko'p qirraliligini, talqinlarini, tasvirlarini beradi, insonga birgalikdagi izlanish va ijod energiyasini qaytaradi, har kimning kuchini tejaydi va erishilgan hayotni amalda amalga oshirishning kafolatiga aylanadi.

4. O'quv materialini tinglovchilarning amaliy tajribasi, muammolari va niyatlariga asoslansa, o'rganish eng samarali hisoblanadi.

Shunday qilib, ishsiz fuqarolarni amaliyotga yo'naltirilgan o'qitish modelini ishsizlikka qarshi kurashish bo'yicha umummilliy chora-tadbirlar tizimida fuqarolarning bandligi va kasbiy o'sishining ijtimoiy muammolarini hal etishning yangi strategiyasi sifatida qarash mumkin.

REFERENCES

1. Abdullaev A. M. (2019). Ishsiz fuqarolarni kasbga tayyorlash tizimini takomillashtirish// Science and Education.
2. Ахатова Г.Ю. Рынок труда и его влияние на профессиональное обучение безработных граждан и незанятого населения// Служба занятости №1. 2020
3. Nurmatov Sh.B. Current state and prospects of the labor market// Humanitarian and socio-economic sciences. 2020. No. 1.